مادەی 140ی دەستووورو
ئەرکی سەرکردایەتی سیاسی کورد لەبەرامبەر جێبەجێکردنیدا

نەوزادی موهەندیس
Nawzad_mohandis@yahoo.com

- لەدوای ساڵێك تێپەڕبوون بەسەر تەمەنی حکومەتی عێراقیدا بەسەرۆکایەتی د.نوری مالیکیدا , وەك هەڵسەنگاندن و پێداچونەوەی ئیش وکارەکانی ئەو حکومەتە و ڕێژەی سەرکەوتنی و تاچەندیش دەتوانێت بەردەوام بێت لەبەردەم ئاستەنگ و مەترسی و هەڕەشە و گوشارە ناوخۆیی و دەرەکیەکاندا , دەکرێت چەند پرسیارێك بکرێت وەك:-
- ئایا ئەم حکومەتە تاچەندە توانیویەتی باری ئەمنی و ئاسایشی وولآت باشتر بکات و ئاسۆکانی ئەو بوارە چۆنە؟ ئایا ئەو حکومەتە بنەمای فیدڕاڵی چەسپاندوە و تێگەیشتنەکان بۆ ئەو چەمکە لەلایەن پێکهاتە جیاوەزاکانی عێراقەوە چۆنە؟تاچەندە ئەم حکومەتە جدیە لە جێبەجێکردنی مادەی 140ی دەستووردا ؟ هەڵویست و ئەرکی کورد لەمەڕ هەموو ئەوپرسانە چیە ؟ و دەبێت سەرکردایەتی کورد چیبکات لەکاتی بەدینەهاتن و جێبەجێنەکردنی خواست و ویستەکانی لە چەسپاندنی فیدڕاڵیەت و جێبەجێنەکردنی مادەی 140ی دەستوور و هەموو مادەکانی تر کە پەیوەندیان بەئایندەی کوردو هەرێمی کوردوستانەوە هەیە ؟؟؟

بۆ وەلآمی هەموو ئەم پرسیارانە دەڵێین:-

- بەدڵنیایی ساڵی 2007 لەساڵی 2006 باشتربووە لە ڕووی بارودۆخی ئاسایشەوە, ڕاستە کردەوە تیرۆرستی و تێکدەرانەکان بەردەوامن, بەلآم ژمارەوبڕو جۆرەکانیان کەمتر بۆتەوە, ئەوەش دەگەڕێتەوە بۆ زیاتر بونی ژمارەی هێزەکانی عێراق لەسوپا و پۆلیس و باشتر ئاشنابون بەشێوازی کارە تیرۆرستیەکان و ئەنجامدەرەکانیان و ئاشکرابونی باندەکان و بەکارهێنانی چەك و تەقەمەنی نوێتر. بۆساڵی ئایندە ئەگەر حکومەتی عێراقی کێشە و ململانێ سیاسیەکانی ناو باڵە سیاسیەکانی عێراق چارەسەربکات و پرۆژەی ئاشتەوایی نیشتمانی باش بچەسپێنێت و حکومەتێکی نیشتمانی یەکگرتووی بەهێز دابمەزرێنێت ئەوا بەدڵنیایی ساڵی ئایندە ڕەوشی ئاسایش باشتر دەبێت, بەلآم بەبێچەوانەوە ئەوا بارودۆخەکە بەرەو خراپتر دەچێت.
- فیدڕالیزم لەعێراقی نوێدا تائێستا بە تەواوەتی نەچەسپیوەو لە بەڕێوەبردندا کاری پێ ناکرێت و تێگەیشتنێکی کامڵ و وەك یەکی لە نێوان پێکهاتەکانی عێراقدا نیە دەربارەی سیستەمی فیدڕالیزم,چونکە شیعە بەجۆرێك لێکی دەداتەوەو سونە بەهەمان شێوەو کوردیش بەشێوازێکی تر.تائێستا هەرێمی تر جگە لەهەرێمی کوردستان دانەمەزراوە کە فیدڕالیزم بۆ خۆی بریتیە لەدەسەلآتی هەرێمەکان و چۆنێتی ڕێکخستنی پەیوەندیەکانیانان لەگەڵ ناوەندا.

هەرێمی کوردستانیش پێشترو لەساڵی1992 وە دامەزراوەو بۆتە دیفاکنۆو حکومەتی ناوەندی ئێستای عێراق ناتوانێت ڕەتیبکاتەوە, چونکە بەبڕیارێکی پەرلەمانی کوردستان لە 1992/10/4دا بنەمای فیدڕاڵی قبوڵ کراوە.

تەنیا جێگرەوە بۆ فیدڕاڵی لە عێراقی نوێدا ئەگەر نەچەسپی و جێگیرنەکرا ئەوا دابەشبونی عێراقە بەخاك و گەلەکەیەوە بۆ سێ ناوچەی جیاوازی شیعە لە باشورو سونە لە ناوەڕاست و کورد لە باکور, هەروەکو پرۆژەی ڕۆژهەلآتی ناوەڕاستی گەورەی ئەمریکیش پلانی بۆ داڕشتوە, ئەگەر ئەمەش نەبوو بۆ پاراستنی یەکگرتوویی خاك و

گەلانی عێراق تەنها سیستەمێکی دیکتاتۆری‌و تاك ڕەوی لەشێوەی سیستمی بەعسی صەدامی دەتوانێت ئەو پێك هاتە عەجیب‌و غەریبەی عێراق لە چوارچێوەی یەك وڵاتدا بهێڵێتەوە.

- ئایندەی پەیوەندیەکانی سونەو شیعە بەرەو خراپتر دەچێت, چونکە مێژووی ململانێی ئەو دوو مەزهەبە بەتایبەتی لەعێراقدا مێژوویەکی خوێناویە.تەنها لەسایەی ڕژێمی بەعسی صدامی تاك ڕەودا ئەوململانێیە کپ ببوەوە ئەگینا هەرگیز ئەو دوومەزهەبە تەبانەبون لە سەرەتای ململانێی عەلی کوڕی ئەبوتالیێبەوە لەگەڵ معاویەدا ولەسەردەمی خەلافەتی ئەمەوی وعەباسی‌و عوسمانیەکان‌و....هتد.

ئەگەر عێراق لە چوارچێوەی سیستەمێکی فیدڕاڵیدا مایەوە ئەوا کورد ناچارە بەشداری لەدام‌و دەزگاحکومیەکانی مەرکەزدا بکات, بەو پێیەش ئەرك‌و مافی دەبێت‌و لەوکاتەدا دەبێت ڕۆڵی ئاشتی‌و تەبایی ببینێت, بەڵام ئەگەر عێراق وانەمایەوە ئەوا کورد پێویستە دوورە پەرێزی هەڵبژێرێت کە ئەمەشیان کارێکی سانانیە بەڕەچاوکردنی بونی کوردی شیعەوسونە, هەروا وڵاتانی دراوسێ ئێرانی شیعەو تورکیا سونەو عەرەبی سونە.

- مادەی 140 ئەگەر چی کامڵ نیەو تەواوی خواست‌و مافەکانی کوردی نەسەلماندوە, بەڵام مادەیەکی دەستوریەو نزیکەی 8 ملیۆن عێراقی دەنگی بۆداوەو شەرعیەت‌و بنەمایەکی یاسایی‌و دەستوری‌و جەماوەریشی هەیە, وبۆیە دەکرێت پشتی پێ ببەسرێت‌و کاری جدیش بکرێت بۆ چەسپاندنی لە وادەی دیاریکراوی خۆیدا, چونکە کورد جگە لە شەرعیەت‌و یاساو دەستور هیچ دەسەڵات‌و هێزێکی تری نیە بۆ گەڕانەوەی کەرکوك‌و شوێنەکانی تر بۆسەر کوردستان.

ئەگەر کاری لیژنەی باڵای جێ بەجێ کردنی مادەی140 ئاوها بەهێواشی بڕواتە پێشەوە ئەوا ئەستەمە کە لە وادەی خۆیدا جێ بەجێ بکرێت لە 2007/12/31دا.

جێ بەجێ نەکردنی مادەی140 ڕەوشی عێراق بەرەو خراپترو ئاڵۆزتر دەبات چونکە لەوکاتەدا کوردیش دەبێتە هۆکارێکی ئاڵۆزی‌و فشارو نانەوەی سەریەشە بۆ حکومەتی عێراقی‌و ئەمریکاش, بەمەش هێندەی تر پرۆسەی سیاسیی عێراق ئاڵۆزتر دەبێ‌و لە وانەشە دەستوەردانە ناوخۆی عێراق لەلایەن وڵاتانی دراوسێوە لە تورکیاو ئێران‌و عەرەبە سونەکانیش ڕووبدات, ئەگەرکورد بەهێز کەرکوك‌و شوێنەکانی تری خستەوە سەر هەرێمی کوردستان. لەکاتی جێ بەجێ کردنیشیدا ئەوا بارودۆخی سیاسی عێراق بەرەو باشترو هێمن تر دەڕوات بەو پێیەی کورد باشترو بەهێزتر بەرگری لە ئاسایش‌و ئەمنیەتی هەرێمی کوردستان‌و عێراقیش دەکات .

- تائێستا ئەمریکا نەك لە کەرکوك لە هەموو عێراقدا ڕۆڵی داگیرکەرو چاودێر دەبینێت‌و لە بەرژەوەندی خۆیەوە ئیدارەی ململانێکان دەدات‌و دۆست‌و دوژمنی تاسەری نیە لە عێراقداو بەرنامەو پلانی خۆی جێ بەجێ دەکات.
- کورد وەك گوتمان تەنها ڕێگە چارەی ئاشتی‌و دایەلۆگ‌و شەرعیەت‌و دەستورو یاسای لە بەردەمدایە, چونکە هێزو تواناو چەك‌و تەقەمەنی هێندەی نیە کەدژ بەسوپای عێراق‌و ئەمریکا بوەستێتەوە, بەهەمان شێوە ناتوانێت بەرەنگاری سوپای تورکیاو ئێرانیش ببێتەوە.

دەکرێت کورد ببێتە مایەی سەرئێشەو ئاژاوە نانەوە, بەڵام بۆی ناچێتە سەرو ناتوانێت بەو شێوازە خواستەکانی بهێنێتە دی, بۆیە تەنها دەبێت لە ڕێگەی :–

1. گوشارو کاری سیاسی‌و دیپلۆماسی لەسەر ئاستی ناوخۆی کوردستان‌و جەماوەر بەپلەی یەکەم‌و دواتر لەسەر ئاستی سیاسی‌و جەماوەری‌و نەتەوەیی‌و مەزهەبی لەعێراقدا کار بکات.بۆ تێگەیشتن لەڕاستیە مێژوویەکان‌و مافی کورد لەو ناوچانەدا,
2. دواتر بەهەمان شێوە وڵاتانی تورکیاو ئێران‌و عەرەبی سونەش لەو ڕاستیانە تێبگەیەنێت,
3. دواتریش وڵاتانی یەکێتی ئەوروپاو زلهێزەکانی دونیا لەڕوسیاو صین‌و ئینگلیزو ئەمریکاو

نەتەوەیەکگرتوەکان.

4. دواتر هەڵمەتی کاری (عصیانی مەدەنی)وخۆپیشاندانو ناڕەزایی لەسەر ئاستی جەماوەرو ڕای گشتیو میدیاکان ڕابگەیەنێت,

5. هەروەها وەك گوشار خستنەسەر دەسەڵاتی ناوەند لە بەغدا لە سەرۆکایەتی کۆمارو پەرلەمانو حکومەتدا کاری خۆی هەڵپەسێرێت .

6. دواترو لە قۆناغێکی باڵاتردا کێشەکە بخاتە بەردەم نەتەوەیەکگرتوەکانو دادگای باڵای نەتەوە یەکگرتوەکان لەلاهای بۆ یەکلای کردنەوەی کێشەکە.

بەڵام پێشتر دەبێت سەرکردایەتی سیاسی کورد لەسەر ئاستی حیزبە سیاسیەکانو ڕێکخراوە پیشەییو جەماوەری و مەدەنیەکان تادەگاتە ئاستی جەماوەرو ڕای گشتیو هێزی (پ.م) سازو ئامادەبکات بۆ هەموو ئەگەرەکانو وەك دەڵێن:" بەرەی ناوخۆ بەهێزو پتەو وتۆکمەو یەکگرتوو بکات", ئەوسا هەڕەشەو فشاری جەنگو ڕووبەڕووبونەوە بکات, چونکە بەم حاڵەتەی ئێستاوە پێشبینی ناکەم کە هەموو ئاستەکان ئامادەبن بۆ ئەو ڕۆژە تەنگانەیە, چونکە سەرکردایەتی سیاسی کوردو حکومەت هێندە بەتەنگ داخوازیو داواکاری جەماوەرەوە نەهاتونو نەکردنی کاری خزمەتگوزاریەکان بونەتە مایەی بێزاری و تورەیی جەماوەری گەلەکەمان و وێنەیەکی گەشو خۆشەویستیان لای جەماوەر نیە و دەسەڵاتێکی گەندەڵ و خراپیان پێشکەشکردوە, کە ئەمەش خاڵی گەورەی لاوازی سەرکردایەتی سیاسی کوردە.